

УДК 72.01

Сергіюк І. М.

*аспірант кафедри архітектури та середовищного дизайну
Національного університету водного господарства і
природокористування*

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГАРНІЗОННИХ КОМПЛЕКСІВ ВОЛИНИ ТА ЗАХОДИ З ЇХ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Анотація: у статті висвітлено основні принципи інтеграції гарнізонних комплексів у сучасне міське середовище. Залучено європейський досвід реабілітації та реконструкції аналогічних об'єктів та сформульовано основні етапи відновлення військових об'єктів до сучасних вимог суспільства.

Ключові слова: військовий гарнізон, реабілітація, реконструкція, інтеграція, міське середовище.

Європейський досвід реабілітації та реконструкції. Географія військових об'єктів, що були реконструйовані та змінені функціонально включає Нідерланди, Польщу, Німеччину, Бельгію, Литву тощо. В основному це оборонні форти Нової Голландської Ватерлінії (Steurgat, Kijkduin, Vlaauwkapel); польські: Бастіон V форту Костюшка, форт Zielenka та 47a “Węgrzce” у Кракові, форт IV у Торуні, форт IIIA у Познані; німецькі форт Malakoff та Бастіон Franziskus у Майнці; а також форт Тунен у Люксембурзі, форт IX у Каунасі (Литва); форт Мерксем у Антверпені (Бельгія).

Призначення усіх названих об'єктів – це військові гарнізонні комплекси, збудовані у II половині XIX – на початку XX століття з оборонною метою. Функціональну зміну будівель здійснено на житлову (приватні апартаменти, готель), громадську: культурну (музей, мистецька галерея, океанарій), харчову (кав'ярня, бістро), спортивну (гольф-клуб, спортивно-рекреаційний центр), адміністративну (офісні приміщення), ритуальну (крематорій з урневим цвинтарем).

Функціонально-архітектурні трансформації застосовані у реконструкції численних об'єктів на території Західної та Східної Європи. Зокрема, у колишніх казармах у м. Каунас (Литва), збудованих у 1879 році, були застосовані новітні технології: геотермальне опалення, сонячна енергія, ізоляційна піна. По всьому даху та стінах використано ізоляційний матеріал високої продуктивності, що значно зменшує споживання енергії, забезпечує ізоляцію та ущільнення повітря. Ця технологія не пошкодила історичну будівлю та сприяє загасанню звуку. Відремонтвані казарми на сьогодні

функціонують у якості оптимального місця для бізнесу та відпочинку на головному проїзді міста Juozapaviciaus Avenue.

Принципи інтеграції гарнізонних комплексів у сучасне міське середовище. Швидкі темпи міського розвитку з кожним роком все більше входять у протиріччя із завданнями охорони спадщини. Тому ці проблеми слід розглядати у контексті загальних проблем розвитку цілого міста [1, с. 34].

Гарнізонні комплекси – це нерухомість, а зміни у суспільному житті потребують їх пристосування до нових потреб. На сьогодні ми маємо методичне забезпечення розгортання процесів інтеграції гарнізонних будівель у сучасний соціокультурний контекст. Ці комплекси є складними ансамблями, їх актуалізація у сучасному житті потребує розгортання інвестиційних проектів і програм.

Архітектурна спадщина має працювати у сучасності, тому історичні міста всіляко залучають до активного життя власний культурний потенціал. У всьому світі міста, що пишаються своєю унікальною спадщиною, вважають збереження історичного середовища головним елементом загальної стратегії економічного розвитку [2]. Таким елементом у містах Волині можуть стати і досліджувані військові гарнізонні комплекси, а визначення їх як історико-архітектурної спадщини дозволить виважено керувати їх ресурсами, застосовувати у соціокультурних процесах життя сучасного суспільства.

Основна мета функціональної адаптації гарнізонних будівель до сучасних проблем полягає у його перевлаштуванні для поліпшення планувального рішення, підвищення рівня благоустрою інженерного устаткування будівель, створення житла, що відповідає сучасним нормативним та демографічним вимогам. Невідповідність функцій установ будівлям, у яких вони розташовуються, постійно зростає: змінюються вимоги до планування, благоустрою, габаритні розміри, принципи розміщення тощо.

Міри втручання залежать від наявності історичних відомостей про цілі комплекси та окремі будівлі; ступеня збереження планувальних і об'ємно-просторових якостей; архітектурно-планувальних та конструктивних якостей окремими будинками; відношення будівлі до сучасних соціальних потреб (можливість експлуатації при наявності пам'яткоохоронного статусу або застосування нової функції).

На основі аналізу вище перерахованих вимог можна виділити основні етапи функціональної адаптації гарнізонних комплексів. Кожному з них відповідають свої методи та види робіт, що можуть виконуватись разом або послідовно, залежно від особливостей кожного гарнізону та його окремих елементів.

Перший етап включає адаптацію планувальної та об'ємно-просторової структури як середовища розвитку збереженого історичного будинку. Адаптація планувальної структури спрямована на її упорядкування і пристосування до сучасних технічних вимог, а об'ємно-просторової структури – на відновлення цілісного образу історичного середовища і гармонійного сполучення гарнізонного будинку із сучасною забудовою.

Другий етап, а саме: адаптація архітектурно-планувальної структури окремих будівель у гарнізонному комплексі, спрямований на відновлення їх архітектурних та художніх особливостей і гармонійного вписування в загальну забудову гарнізону. Він включає у себе збереження відповідності архітектурно-планувального рішення будинку, підпорядкованість нових форм і декору збереженим: відновлення первинного кольору та кладки цегли, що передбачає зняття штукатурки, нашарувань з пінопласту, гіпсу, алюмінієвих плит, реклами. Можливим є пофарбування під природний темно-коричневий колір.

Необхідним є відновлення знищених або пошкоджених елементів декору на карнизах, фронтонах, віконних та дверних прорізах. Обов'язковим є збереження автентичних дерев'яних вікон та дверей і заборона їх заміни на металопластики.

Третій етап адаптації – функціональна інтеграція будівлі гарнізону у складі ансамблю спрямована на знаходження оптимального сучасного функціонального рішення для будинку з урахуванням сучасних вимог до функціонального зонування всього ансамблю. Визначення оптимального функціонального рішення базується на порівнянні традиційного історичного призначення, сучасного використання та вимог. Після аналізу вищезазначених аргументів, будівлі можуть відновити свою початкову функцію, розвивати діючу (з її можливим розширенням) або отримати нову.

Адаптація гарнізонних будівель є важливим питанням для розвитку міст Волині. Окрім збереження і відновлення гарнізонних комплексів, цей процес є важливим у плані підвищення їх енергоефективності. Сучасні методи та засоби дозволяють значно зменшити втрати тепла будівлями, що сприяє підвищенню економічних показників.

Регенерація історичного середовища і відтворення у первісному вигляді повністю чи майже повністю зруйнованих споруд є гострою проблемою сьогодення. Такі роботи є однією зі складних галузей сучасної реставрації, оскільки ставлять за мету відтворення об'єкту максимально наближеним до автентичного характеру. Ще однією проблемою є сумісність та взаємодія нових будівельних матеріалів, конструкцій та технологій з автентичними. Натурні обстеження є основою створення технології проведення ремонтно-

реставраційних робіт та вибору матеріалів, які найбільш сумісні з первісними матеріалами пам'яток.

Література:

1. Беломесяцев А. Б. Охорона пам'яток архітектури як онтологічна проблема // Сучасні проблеми дослідження, реставрації та збереження пам'яток культурної спадщини: Зб. наук. пр. ІПСМ АМУ. – Київ, 2004. – Вип. 1. – С. 4–46.
2. Кондель-Пермінова Н. Інтеграція пам'яток архітектури та містобудування у сучасний соціо-культурний контекст / Сучасні проблеми дослідження, реставрації та збереження культурної спадщини: зб. наук. пр. з мистецтвознавства, архітектурознав. і культурології / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец.; ред. В. Д. Сидоренко. – К.: Фенікс, 2005. – Вип. 5. – 2008. – с. 94-111.
3. Смірнова Д. Основні соціокультурні та пам'ятко-охоронні принципи в аспекті реновації міської історичної забудови / Мистецтвознавство України: Збірник наукових праць. Вип. 13 / Нац. Акад. мистецтв України, Ін-т проблем сучасного мистецтва; [редкол. А.Чебикін та ін.]; ред.-упоряд. Ю. Іванченко]. – Київ: Фенікс, 2013. – с. 259-268.
4. Цигічко С. П. Композиційно-планувальні особливості реновації архітектурно-ландшафтного середовища в історичному центрі міста // Коммунальное хозяйство городов. – 2006. – № 67. – с. 145-150.

Аннотация

В статье представлены главные принципы интеграции гарнизонных комплексов в современную городскую среду. Привлечен европейский опыт по реабилитации и реконструкции аналогических объектов и сформулированы основные этапы по восстановлению военных объектов для современных требований общества.

Ключевые слова: военный гарнизон, реабилитация, реконструкция, интеграция, городская среда.

Annotation

The paper presents the basic principles of integration of garrison complexes in the modern urban environment. Also was attracted European experience in rehabilitation and reconstruction of similar objects and were formulated basic stages of restoration of military facilities for modern society needs.

Keywords: military garrison, rehabilitation, reconstruction, integration, urban environment.